

מפגש מס' 37

דף למנחה

ספר שמואל ב', י"ג-י"ז

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

פרק י"ג - מעשה אמנון ותמר

פרק י"ד - משל האשה התקועית והחזרת אבשלום לירושלים

פרק ט"ז - מרד אבשלום ובריחת דוד מירושלים

פרק ט"ז - המשך מסע הבריחה של דוד; עצת אחיתופל בעניין הפלגשים

פרק י"ז - עצת אחיתופל ועצת חושי

השבוע למדנו על מעשה אמנון ותמר והתחלנו ללמוד על מרד אבשלום. סיפור מרד אבשלום מתואר בהרחבה רבה, ומשתרע על פני חמישה פרקים: ט"ו - י"ט.

לימוד מעמיק

מרד אבשלום

חלק א' - התשלום על חטא דוד ובת שבע

בשיעור הקודם ראינו כי ישנן גישות שונות להבנת חטא דוד ובת שבע. יחד עם זאת, מוסכם לכל הדעות כי היה חטא כלשהו, שעליו מוכיח נתן הנביא את דוד במשל כבשת הרש ואף מנבא לו לא תסור חרב מביתך עד עולם עקב כי בִּזְתֵנִי וְתִקַּח אֶת אִשְׁתֵּי אֹרְיָהּ הַחַתִּי לְהָיִית לְךָ לְאִשָּׁה: כֹּה אָמַר ה' הֲנִי מְקִים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתְךָ וְלִקְחָתִי אֶת נְשִׁיךָ לְעֵינֶיךָ וְנָתַתִּי לְרֵעֶיךָ וְשָׁכַב עִם נְשִׁיךָ לְעֵינֵי הַשָּׁמַשׁ הַזֹּאת: כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ בְּסִתְרִי וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה נֶגְדְךָ כֹּל יִשְׂרָאֵל וְנֶגְדְךָ הַשָּׁמַשׁ" (י"ב, י-יב). בעקבות תוכחה זו מודה דוד בחטאו: "וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל נִתְּנָן חַטָּאתִי לָהּ" (י"ב, יג).

מהמשך השיחה בין נתן לדוד ניתן להבין שההודאה של דוד ביטלה את העונשים שניבא נתן לפניכן ודוד נענש רק במות הילד: וַיֹּאמֶר נִתְּנָן אֵל דָּוִד גַּם ה' הִעֲבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת: אָפֶס כִּי נֶאֱמַר נֶאֱמַרְתָּ אֶת אִיבֵי יְהוָה בְּדָבָר הַזֶּה גַּם הַבֵּן הַיְלֹוֹד לְךָ מֹת יָמוּת: וַיִּלְךְ נִתְּנָן אֵל בֵּיתוֹ וַיָּגֵף ה' אֶת הַיְלֹוֹד אֲשֶׁר יִלְדָה אִשְׁתֵּי אֹרְיָהּ... (י"ב, יג-טו). אולם, מהמשך השתלשלות העניינים עולה תמונה אחרת (כפי שנראה בהמשך), וכך מפרש רש"י:

רש"י שמ"ב י"ב, ו: ישלם ארבעתים - כך אירע לו, שלקה בארבעה בנים: הילד ואמנון תמר ואבשלום:

לדעת רש"י, התשלום שפסק דוד לאיש העשיר במשל, "ארבעתיים", מתקיים בדוד במדויק: ארבעה מבניו של דוד ייפגעו: התינוק, אמנון, תמר ואבשלום.

רד"ק מפרש שמעשה אמנון ותמר ומרד אבשלום הינם עונשים לדוד על חטאו בבת שבע (ובדומה לכך מפרש גם מלבי"ם). לטענת רד"ק יש כאן עונש של מידה כנגד מידה באופן מדויק:

רד"ק שמ"ב י"ג, טו: וזה המעשה (אמנון ותמר) היה עונש דוד על מעשה בת שבע ואוריה, שבעונש ההוא נעשית בביתו **זימה הבאה לידי חרב**, לקיים מה שאמר לו הנביא "לא תסור חרב מביתך", וכן בדבר אבשלום זימה וחרב, **הכול מידה כנגד מידה**.

לפי דברי המפרשים מעשה אמנון ותמר ומרד אבשלום מהווים עונש על חטאו של דוד, וממלאים במדויק את נבואתו של נתן "לא תסור חרב מביתך... ולקחתי את נשיך..." ואכן, כפי שניכר מפשט הכתובים, מעשה דוד ובת שבע היווה נקודת מפנה בחייו של דוד, וניכר שלאחריו מתערערת היציבות של מלכות דוד. בתוך ביתו של דוד מתחילים להיווצר קרעים ומאבקים פנימיים: פגיעה של אמנון בתמר; רצח אמנון ע"י אבשלום בעקבות זאת; נתק בין אבשלום לדוד במשך השנים בהן אבשלום בורח לגשור, וגם לאחר חזרתו לירושלים; מרד אבשלום ומותו בקרב; מרד שבע בן בכרי; מרד אדניה בסוף ימיו של דוד. האירועים הקשים הללו, מעידים על משבר בתוך ביתו של דוד, המתמקד בעיקר בשאלת ההנהגה. (יש המפרשים גם את מעשה אמנון ותמר בכיוון זה. על כך ראה ב**שיעור של הרב מנשה וינר** וב**שיעור של הרב אליעזר קשתיאל**)

חלק ב - המניעים למרד אבשלום

נתמקד במרד אבשלום: אבשלום מערער על מלכותו של דוד, ומנסה לתפוס את המלכות. זהו סיפור קשה ביותר. כיצד יתכן שכן ימרוד באביו באופן כל כך בוטה וחמור? מה ראה אבשלום למרוד בדוד אביו?

שאלה לדיון

האם לאבשלום יש כישורי הנהגה?

בדף המקורות ישנה רשימה של תכונות שמאפיינות מנהיגים: החלטיות; קור רוח; אומץ; ענווה; בטחון עצמי; כושר שכנוע; יציבות; אי אנוכיות; כריזמה; בשורה; אופטימיות; יכולת התמודדות עם כשלון; אמפתיה. בקשו מהמשתתפים לסמן אילו תכונות יש לאבשלום, על פי הפרקים שהם למדו במהלך השבוע. סכמו יחד, מהן תכונותיו הבולטות של אבשלום, והאם לפי דעתכם הוא בעל כושר מנהיגות? ניתן גם לערוך דיון קצר על מידת החשיבות של כל אחת מהתכונות להנהגה.

לסיכום הדיון: נראה שלא כל התכונות הללו קיימות באבשלום, אולם יש לו הרבה תכונות מנהיגותיות ברורות (בעיקר כריזמה, בטחון, אומץ, כושר שכנוע, והחלטיות) שבעזרתן הוא מצליח לסחוף את העם אחריו, ולהוביל מרד. בזכות תכונות אלה אבשלום היה בטוח שהוא ראוי להיות המלך הבא.

לאחר שהבנו שאבשלום היה בעל כישורי מנהיגות, נעיין במפרשים ונראה סיבות נוספות למחשבתו של אבשלום שהוא ראוי להיות מלך:

מלבי"ם שמ"ב י"ד, כה-כז: הנה אבשלום היה בן הבכור אחרי מות אמנון, וכן מצד יפיו ומעלותיו חשב כי לו יאתה המלוכה... וכאבשלום לא היה איש יפה, וראה את עצמו הגון למלכות מצד שלמות יופיו הנודע להלל בכל ישראל, ולא היה בו שום מום... וגם נולדו לו שלשה בנים. וכולם מתו בעת ההיא, כמ"ש (לקמן י"ח, יח) שלכן הציב לו מצבה בחייו ושיקרא שמו כי אין לו בן, ומצד זה התאווה למלכות שיקרא שמו לזכר עד.

מלבי"ם מסביר שאבשלום חשב שהוא ראוי למלוכה מפני שהוא הבן הגדול אחרי אמנון, ויש לו את התכונות הנדרשות למלוכה. בנוסף לכך, יופיו גרם לו לחשוב שהוא ראוי למלוכה (כך מפרש גם רד"ק). סיבה נוספת לרצונו למלוך היתה הרצון להשאיר זכרון אחריו.

אברבנאל מעלה סיבות נוספות לרצונו של אבשלום למלוך:

אברבנאל שמ"ב ט"ו: ...שאבשלום ראה את אביו זקן וחלש שהיה כבר קרוב לשבעים שנה ולא יוכל לשפוט את ישראל, ואבשלום היה קרוב מארבעים שנה במובחר מהשנים, וכאמרם ז"ל (פרקי אבות פ"ה מש' כ"א) בן ארבעים לבינה, ומפני זה היה אבשלום ראוי והגון להנהיג את ישראל ולשפוט את העם... ואמנם כוונת ישראל כלו בדבר הזה לא היתה להרוג את דוד ולא להסירו מהמלוכה, כי אם להמליך את אבשלום בחייו ושלא ימלוך בן אחר תחתיו, ואולי שנתגלה אצלם כבר ענין בת שבע והריגת אוריה החתי וירע הדבר בעיניהם ששלמה בן בת שבע ימלוך אחרי דוד, בהיותו נולד בחטא אצלם ולדעתם, ורצו שימלוך אבשלום ולא בן אחר להיותו הגדול מאחיו ולהיותו יפה תואר ויפה מראה ומינו נאה לאדנות והיותו שלם השנים בן ארבעים שנה, והיה שלמה אז בן תשעה שנים ולזה היה קטן בעיניהם בזוי הוא מאד ולא היה הגון למלכות מצד אמו... וחשבו שלא יפגעו בזה נגד דוד ולא ימרדו בו אחרי היותם ממליכים הגדול מבניו מעכשיו ולאחר מיתתו, זו היתה בלי ספק כוונת העם בראשונה כאשר התעורר אבשלום למלוך...

אברבנאל נותן שלוש סיבות למרד אבשלום: האחת - שאבשלום היה ראוי למלוכה (בעיני עצמו ובעיני העם) מבחינת גילו, תכונותיו וכישוריו. השניה - שדוד היה זקן וחלש, וכבר לא הצליח להנהיג את עם ישראל. והשלישית - שאנשים רבים בעם חשבו שלא ראוי ששלמה יהיה המלך הבא, גם מפני שהיה צעיר מאד, וגם מפני שהוא נולד בעקבות הקשר הבעייתי בין דוד לבת שבע. אברבנאל מדגיש שהכוונה המקורית של אבשלום ושל העם לא היתה להלחם בדוד, ובוודאי לא להורגו, אלא לקבוע עובדות בשטח עוד לפני מות דוד, ולדאוג שלאחר מותו המלוכה תעבור לאבשלום ולא לשלמה.

אם כן, מסיבות רבות אבשלום היה בטוח שהוא ראוי למלוכה. אולם, לאחר רצח אמנון, והנתק של שלוש השנים בין דוד לאבשלום, אבשלום התחיל להבין שדוד לא ייתן לו את המלוכה. אפילו כאשר הוא הוחזר לירושלים - דוד נמנע ממפגש איתו בתחילה ונפגש איתו בצורה קרירה ביותר לבסוף. לכן, אבשלום החליט לדאוג בעצמו שהמלוכה תעבור אליו, עוד בחייו אביו.

הערה למנחה: כאן ניתן לחזור לדיון על התכונות של אבשלום, ולשים לב, שלמרות שהיו לאבשלום תכונות מנהיגותיות, הוא השתמש בתכונות המנהיגות שלו בצורה שלילית, והיו חסרות לו התכונות של אי אנוכיות, ענווה ובשורה אמיתית (הוא "זייף" בשורה, בטענתו שהוא יוכל להצדיק כל אדם במשפט, דבר שברור שאינו יכול להתקיים והוא רק חנופה), ולכן לא היה ראוי להנהיגה, וכנראה זו הסיבה שדוד לא רצה להמליך אותו. יתכן שדוד בעצמו חשב בעבר שאבשלום יהיה ראוי להיות המלך אחרי, ולאחר רצח אמנון הוא התאכזב קשות מאבשלום, והבין שאיננו ראוי למלוכה. (על כך ראה עוד [בפוסט מאת הרב ד"ר יואל בן נון](#))

סיבה נוספת למרידתו של אבשלום באביו יכולה להיות התחושה שלאחר חטא בת שבע, דוד איננו מצליח לנהל את העניינים כמו שצריך. השתיקה של דוד לאחר אונס תמר ע"י אמנון, וחוסר ההחלטיות שלו כלפי אבשלום עצמו לאחר רצח אמנון, גורמים לאבשלום להרגיש שדוד איננו שולט בעניינים. מאד יתכן שהכבדות שאפיינה את מהלכיו של דוד בתוך משפחתו, אפיינה גם את דרכו בניהול הממלכה, וייתכן שאבשלום מורד בהתנהלות ההססנית הזו של דוד (או לפחות מנצל אותה). סביר להניח שלא רק אבשלום הרגיש בכך, אלא גם העם חש שדוד כבר איננו אותו מלך חזק שהיה בעבר, ולכן בקלות רבה העם נמשך אחר מנהיג כריזמטי חדש כמו אבשלום: **וַיְהִי הַקָּשֶׁר אֲמִין וְהָעָם הוֹלֵךְ וְרַב אֶת אַבְשָׁלוֹם (ט"ו, יב)**

חלק ג - המערערים על מלכות דוד

לא רק אבשלום לבדו מערער על מלכות דוד. במהלך הסיפור של המרד אנו נפגשים עם דמויות נוספות, אשר מביעות את התנגדותן לדוד ולמלכותו:

• אחיתופל הגילוני

אחיתופל הוא הראשון אשר עובר ממחנהו של דוד למחנה אבשלום ומשתתף במרד (ט"ו, יב). אחיתופל היה מיועציו של דוד, והיה בעל חכמה רבה, כפי שמעידים הפסוקים (ט"ז, כג). בנו של אחיתופל, אליעם, היה מגיבורי דוד (כפי שנזכר בשם"ב כ"ג, לד). בת שבע היתה בתו של אליעם (י"א, ג), נכדתו של אחיתופל. סביר להניח שלאחר חטאו של דוד בבת שבע, אחיתופל כועס על דוד על שפגע בנכדתו ובבעלה אוריה, ומשום כך מצטרף למרד אבשלום ואף מייעץ לאבשלום כיצד לפגוע בדוד בדיוק בהתאם לנבואת נתן. אם כן, **אחיתופל מערער על זכותו של דוד למלוך לאחר חטאו בבת שבע.** (על כך ראה ב**שיעור מאת הרב מנשה וינר** וב**פוסט מאת פרופ' יהודה איזנברג**).

• ציבא ומפיבשת:

ציבא עבד שאול תומך בדוד, ומביא לו צידה (ט"ז, א-ב), מעשה זה הגיוני ביותר, שהרי דוד עשה חסד עם מפיבשת ומינה את ציבא לדאוג למפיבשת. אך מצד שני ציבא טוען שמפיבשת מערער על מלכות דוד: **הֲגַהּ יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלַם כִּי אָמַר הַיּוֹם יָשִׁיבוּ לִי בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת מַמְלֹכֹת אָבִי** (ט"ז, ג). טענה זו נשמעת הגיונית באזני דוד, מפני שיש הגיון בכך שמפיבשת מצאצאי שאול יטען על זכותו למלוכה ויראה במרד אבשלום הזדמנות להשבת מלכות בית שאול. לא נכנס כאן לדיון האם ציבא שיקר או דיבר אמת, אלא רק נשים לב לעובדה שבזמן מרד אבשלום עולה הטענה כלפי דוד על שתפס את המלוכה מידי שאול, ועולה האפשרות שבית שאול יחזרו למלוך.

• שמעי בן גרא:

אותה טענה מופיעה גם בדבריו של שמעי בן גרא, הדמות הבאה איתה נפגש דוד במסעו: **וְהִגָּה מְשָׁם אִישׁ יוֹצֵא מִמְּשֻׁפַּחַת בֵּית שָׁאוּל וְשָׁמוֹ שְׁמֵעִי בֶן גֵּרָא יוֹצֵא וּמִקְלָל: וְיִסְקַל בְּאֲבָנִים אֶת דָּוִד וְאֶת כָּל עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְכָל הָעָם וְכָל הַגִּבּוֹרִים מִיִּמֵּינוּ וּמִשְׂמֹאלוֹ: וְכֹה אָמַר שְׁמֵעִי בְּקִלְלוֹ יָצָא אִישׁ הַדְּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיעַל: הַשֵּׁיב עָלֶיךָ ה' כָּל דְּמֵי בֵּית שָׁאוּל אֲשֶׁר מְלַכְתָּ תַּחֲתָיו וַיִּתֵּן ה' אֶת הַמְּלוּכָה בְּיַד אַבְשָׁלוֹם בֶּן־דָּוִד וְהִנֵּךְ בְּרַעְתְּךָ כִּי אִישׁ דְּמִים אָתָּה:** (ט"ו, ד-ח).

שמעי מאשים את דוד בשפיכת דמי בית שאול, כדרכם של מלכים להשמיד את בית המלוכה שקדם להם. מסתבר שהיו אנשים, כמו שמעי, שחשבו שדוד גרם להריגת אבנר ואיש בשת מאחרי הקלעים, בצורה שאף אחד לא ידע על כך והתנער מההריגה הזו. אמנם, ברור שטענתו של שמעי בן גרא איננה מוצדקת. לדוד לא הייתה כל כוונה לפגוע בבית שאול והוא נהג תמיד בזהירות מרובה הן בשאול עצמו, והן בצאצאיו. גם כעת, הוא נוהג זהירות רבה בשמעי בן גרא, ואיננו מאפשר לאנשיו לפגוע בו, למרות חומרת דבריו. (ראה עוד ב**שיעורו של ד"ר נח חכם** וב**סרטון מאת ד"ר יוסי פרגון**)

מדבריו של שמעי בן גרא ומדבריו של ציבא ניתן להבין שהיתה קיימת בעם **טענה כלפי דוד על חיסול בית שאול, ועל כך שהמלוכה אמורה להיות שייכת לבית שאול ולא לבית דוד**, ובזמן מרד אבשלום היו אנשים שציפו להחזרת המלוכה לבית שאול. דבר זה יבוא לידי ביטוי גם בהמשך, במרד שבע בן בכרי, שגם הוא היה משבט בנימין. (ראה עוד ב**מאמרו של הרב אמנון בזק**)

חלק ד - תומכי דוד

במהלך מסעו של דוד הוא פוגש דמויות נוספות, אשר תומכות בו, מסייעות לו ומחזקות את ידיו:

• עבדי דוד - שש מאות איש:

בבריחתו של דוד מירושלים, נאמר: **וְכָל עֲבָדָיו עֹבְרִים עִלָּיו וְכָל הַבְּרִתִּי וְכָל הַפְּלִתִי וְכָל הַגִּתִּים שֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר בָּאוּ בְּרָגְלוֹ מִגַּת עֹבְרִים עִלָּיו פְּנֵי הַמֶּלֶךְ** (ט"ו, יח). אמנם נאמר שכל עבדיו של דוד הולכים איתו, אולם נשים לב שמספרם הוא שש מאות, אותו מספר אנשים אשר היו איתו לפני עלייתו למלוכה (שמו"א כ"ז, ב). יתכן שכוונת הפסוק לומר שרק הגרעין המקורי של אנשי דוד נשארו נאמנים לו בזמן המרד, או שהמספר שש מאות מסמל את העובדה שדוד חזר למצבו הקודם, לפני היותו מלך, בו הוא היה צריך להימלט ולהיאבק על זכותו למלוך, כפי שהיה בימי שאול.

• **איתי הגתי:**

איתי הגתי היה כנראה שייך לגדוד של שכירי חרב גויים שהצטרפו אל דוד. אולם נראה שנאמנותו לדוד נובעת מקשר עמוק הרבה יותר: **וַיַּעַן אֶתִּי אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר חִי ה' וְחִי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ כִּי אִם בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יְהִי שָׁם אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אִם לְמוֹת אִם לְחַיִּים כִּי שָׁם יְהִי עֶבְדְּךָ (ט"ו, כא).** דבריו של איתי מזכירים לנו את דברי רות לנעמי, המבטאים נאמנות מיוחדת וחסד של אמת: איתי הולך עם דוד על אף שהליכה זו מסכנת אותו, ויש סיכוי גדול שגם לא ירוויח מכך משהו בעתיד, במקרה שדוד לא יחזור למלכותו (בדומה לרות ההולכת עם נעמי על אף שיש בכך סיכון גדול לעתידה של רות). בהמשך הסיפור, בזמן המלחמה, יפקד איתי על שלישי מצבא דוד (י"ח, ב).

• **יואב ואבישי:**

שני אנשי הצבא הבכירים הוותיקים של דוד הולכים איתו וממשיכים להיות נאמנים לו. בסיפור על שמעי בן גרא אבישי רוצה להרוג את שמעי ובכך לגונן על דוד מפניו (ט"ז, ט), ובמלחמה כל אחד מהם מפקד על שלישי מהעם (י"ח, ב). בסופו של דבר יואב הוא זה שהורג את אבשלום (י"ח, יד). תמיכתם של אנשי הצבא בדוד חשובה ביותר בשעה כזו ונותנת סיכוי למאבק מול אבשלום.

• **צדוק ואביתר הכהנים:**

צדוק ואביתר הכהנים תומכים בדוד, ובטוחים שארון ה' צריך ללכת עם דוד (ט"ו, כד), ובכך להראות את הבחירה בדוד (כשם שבביריחתו מפני שאל האפוד היה עם אביתר ואפשר לדוד שאלה בה', ובכך היתה הוכחה שה' איתו. וכשם שדוד העלה את ארון ה' לעיר הבירה שלו בתחילת מלכותו). הכהנים מצדם מביעים תמיכה בדוד, אך מה חושב דוד?

דוד דווקא מסרב לקחת עמו את הארון: **וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצִדּוֹק הַשֵּׁב אֶת־אָרוֹן הָאֱלֹהִים הָעִיר אִם אֲמַצְאֶחֶן בְּעִינַי ה' וְהִשְׁבֵּנִי וְהִרְאֵנִי אֹתוֹ וְאֵת נֹדָהוּ: וְאִם כֹּה יֹאמֶר לֹא חֲפָצְתִּי בְּךָ הִנְנִי יַעֲשֶׂה לִּי כְּאֲשֶׁר טוֹב בְּעִינָיו: (ט"ו, כה-כו).** מדוע דוד מסרב לקחת הארון איתו?

אברבנאל שמ"ב ט"ו: והיו דברי דוד לכהנים ששיבו את ארון האלקים לירושלם, לפי שלא היה ראוי שילך הארון אחריו אבל הוא ישוב לראותו אם ירצה השם ולא ילך הארון אנה ואנה, **ואם השם לא ירצה בהחזרתו מבואר הוא שהארון לא יועיל בדבר...** והכהנים האלה הביאוהו עמהם **בששבם שזכותו יגן על המלך דוד**, והוא צוה ששיבוהו ירושלם לפי שחשש לכבודו של ארון, וגם ירא אלקים פן יענישהו עליו כמו שעשה בימי עלי שהביאו ישראל את ארון ברית ה' למלחמה בלי מצותו ונענשו עליו...

אברבנאל משווה בין הבאת הארון במלחמת אבן העזר הראשונה (שמ"א, ד') לבין הבאת הארון אל דוד במרד אבשלום, וטוען שאותה תפיסה עומדת מאחורי שני האירועים: צדוק ואביתר חשבו שהארון יגן על דוד, כפי שהעם חשב שהארון יושיעם במלחמה עם הפלשתים. דוד מבין את מה שלא הבינו העם וחפני ופנחס: **הארון איננו מגן בפני עצמו**, אלא ה' הוא המחליט למי הוא מסייע. דוד דואג לקדושתו של הארון, ובעיקר מבטא את ההשקפה **שרק ה' יחליט אם הוא ראוי לשוב למלכותו או לא**, והארון איננו יכול להועיל ללא רצון ה'.

מדברי דוד אנו מבינים כיצד הוא מתייחס לאירועים: דוד איננו בטוח שה' רוצה שמלכותו תמשך. הוא חושש שהמרד של אבשלום מבטא את רצונו של ה' להדיחו מן המלוכה או לפחות להעמיד את מלכותו במבחן. דוד מבהיר שהוא ממתין להחלטת ה', ולא ינקוט שום צעד כדי לקחת את המלוכה בכך (גם לא ע"י כח רוחני כמו הארון). עמדה זו של דוד באה לידי ביטוי בכמה נקודות נוספות במהלך סיפור המרד: בבחירתו לברוח מירושלים במקום להשיב מלחמה (ט"ו, יד); באופן ההליכה שלו מתוך כבי וצער כאדם אבל (ט"ו, ל); ביחסו אל שמעי בן גרא (ט"ז, י-יג); ובציוויו להזהר על אבשלום (י"ח, ה; יב).

על אף שדוד איננו מוכן לקחת איתו את הארון, עצם העובדה שהכהנים תומכים בו ורואים בו עדיין בחיר ה', מחזקת אותו, ולבסוף אף מועילה לו באופן מעשי, כרשת ריגול.

• חושי הארכי

איננו יודעים מי היה חושי הארכי, אך ברור לנו שהוא מאנשי דוד, וממשיך גם כעת לתמוך בו: וְהָיָה לְקַרְאָתוֹ חוֹשֵׁי הָאָרְכִי קְרוֹעַ כְּתֻנְתּוֹ וְאֹדְמָה עַל רֹאשׁוֹ: וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד אִם עֲבַדְתָּ אֹתִי וְהָיִתָּ עָלַי לְמִשְׁאָה: וְאִם הֵעִיר תְּשׁוּב וְאֶמְרָתָּ לְאַבְשָׁלוֹם עֲבָדְךָ אֲנִי הַמֶּלֶךְ אֲהִיָּה עֲבָד אֲבִיךָ וְאֲנִי מֵאֵז וְעַתָּה וְאֲנִי עֲבָדְךָ וְהַפְרָתָּה לִי אֵת עֲצַת אַחִיתֹפֶל: (ט"ו, לב-לד). חושי חוזר לירושלים בתפקיד של "סוכן כפול", וכך מצליח לסכל את עצתו הטובה של אחיתופל, ואף לשלוח לדוד הודעה על המתרחש, בעזרת אחימעץ ויהונתן, בני הכהנים צדוק ואביתר. בכך למעשה חושי מציל את דוד.

• שובי בן נחש מרבת עמון, מכיר בן עמיאל מלו דבר, וברזלי הגלעדי

מיהם שלושת האנשים אשר תומכים בדוד ומספקים לו צידה לדרך בזמן הבריחה שלו (י"ז, כז-כט)? **שובי בן נחש מרבת עמון** - תמיכתו בדוד מפתיעה ביותר, לאור העובדה שבפרקים י-י"א מתוארת מלחמה קשה בין צבא עמון לצבא דוד. יהודה קיל בפירוש דעת מקרא מסביר: "אפשר שהיה אחיו של מלך בני עמון ומסתבר שדוד מינהו למושל ברבת בני עמון". לפי הסבר זה, ניתן להבין ששובי שומר נאמנות לדוד אשר מינה אותו למלוך בעמון לאחר שהדיח את אחיו, חנון בן נחש שאיתו הוא נלחם.

מכיר בן עמיאל היה מגדולי ארץ הגלעד, אצלו ישב מפיישת (פרק ט). **ברזלי הגלעדי** - יהודה קיל בפרוש דעת מקרא מעלה את האפשרות שברזלי היה אביו של עדריאל המחולתי, חתנו של שאול (כ"א, ח). לפי זה, תמיכתם של מכיר וברזלי (וציבא) בדוד מביעה את העובדה **שלא כל האנשים הקשורים לבית שאול מערעים על מלכות דוד, אלא חלקם אפילו תומכים בו.**

סיכום

בסיפור מרד אבשלום ניכרת הסיביות הכפולה. מצד אחד - המרד הוא חלק מעונשו של דוד על חטאו בבת שבע. מצד שני, המרד של אבשלום נובע ממחשבת הגאווה של אבשלום שהוא ראוי למלוכה (מפאת כישוריו המנהיגותיים, גילו ויופיו), ומתוך מחשבה של אבשלום ושל חלק מהעם שדוד כבר חלש ואיננו מנהל את הממלכה בצורה הראויה (או בגלל זקנתו או בגלל תחושת האשמה שלו על חטאו). בנוסף לכך, היו אנשים שניצלו את ההזדמנות של המרד, וטענו שהמלוכה צריכה לחזור לבית שאול. למרות הקולות האלה, היו גם רבים שתמכו בדוד, והמשיכו לראות בו בחיר ה' הראוי למלוכה: אנשי הצבא הבכירים שלו (תמיכה צבאית), הכהנים (תמיכה רוחנית), ואף אנשים הקשורים לבית שאול. ומה חשב דוד עצמו? התנהלותו לכל אורך הסיפור מעידה על חוסר בטחונו בכך שהוא עדיין ראוי בעיני ה' להיות מלך. אמנם הוא נוקט בצעדים שיגנו עליו, אך הוא מביע בכל הזדמנות את המחשבה שאולי הוא לא ישוב למלכותו, ושמלכותו תלויה ברצון ה' בלבד.

להרחבה

[מתן על הפרק שמואל ב פרק יג-יד](#)

[מתן על הפרק שמואל ב פרק טו-טז](#)

[מתן על הפרק שמואל ב פרק יז-יח](#)

[מאמר של הרב אמנון בזק על מרד אבשלום, מתוך סדרת מאמרים לספר שמואל](#)

[מאמר מאת הרב ישעיהו הדרי על אחיתופל וחושי](#)

[שיעור מאת הרב אלחנן סמט על יחסי דוד ציבא ומפיישת](#)

הקדמה לקראת השבוע הבא

בשלושת השבועות הבאים לא יתקיים שיעור של קהילות לומדות. בשבועות אלה נסיים את ספר שמואל ב, ונתחיל ללמוד את ספר מלכים. נלמד על סיום מלכותו של דוד ותחילת מלכותו של שלמה.